

IMPRESSIE VAN DE VOORJAARSTREK IN 1988

Steve Geelhoed

Inleiding

Hoewel de trektellingen op 't Wed in voorjaar 1986 en 1987 leuke resultaten hadden opgeleverd (zie Geelhoed & Groot, 1988), besloten de tellers met ingang van 1988 ook in het voorjaar bij Parnassia te tellen. Enerzijds waren de verwachtingen hoog gespannen; gestuwde trek van piepers, kwikstaarten en zwaluwen was immers te verwachten. Anderzijds was er enige scepsis te bespeuren; 'thermiekvliegers' als stootvogels vliegen immers niet langs de kust. In dit artikel wordt een impressie gegeven van de bij Parnassia waargenomen trek. Indien mogelijk zal een vergelijking met de tellingen bij 't Wed worden gemaakt om te zien of de voorspellingen zijn uitgekomen.

Telpost

De tellingen zijn gehouden op de telpost "Parnassia", een duin-top ten zuidoosten van het gelijknamige restaurant in de Kennemerduinen. De telpost ligt ca 100 meter ten oosten van de zeereep, die de zee grotendeels aan het zicht onttrekt. Aan de landzijde(n) wordt de telpost omgeven door duinen.

Voor het registreren van de landtrek heeft de telpost de volgende voordelen: nauwelijks zicht op zee, weinig geluidsoverlast van verkeer en een gunstige lichtval (De Nobel & Stuart, 1987). Vooral in het voorjaar is de lichtval optimaal. De tellers hebben dan de zon het grootste deel van de dag in de rug.

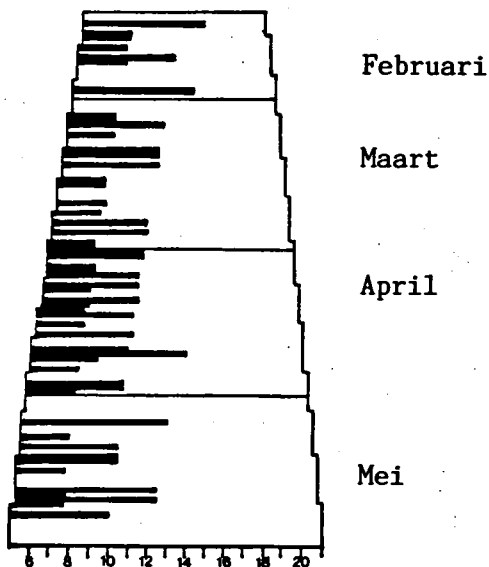
Telmethode

De tellingen zijn uitgevoerd volgens de methode, die door de Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen (LWVT) wordt gepropageerd (LWVT, 1985a). Dit betekent, dat er een onderscheid is gemaakt tussen passanten binnen en buiten een denkbeeldige cirkel met een straal van 100 m rond de telpost. Van de passanten binnen de 100 m zijn naast soortnaam en aantal ook vliegrichting en vlieghoogte genoteerd. Van vogels die buiten de 100 m langsvlogen, zijn alleen de soort en het aantal genoteerd. Bij vogels, die hun passage alleen door een roepje lieten blijken, is uitsluitend de soortnaam

gevolgd door "gehoord" genoteerd.

Telperiode

Van 13 februari t/m 26 mei is op verschillende dagen 213 uur geteld. Dit betekent, dat er om de andere dag een telling is uitgevoerd. Figuur 1 laat zien, dat de tellingen ook afgelopen jaar in april zijn geconcentreerd. Uit de figuur is tevens op te maken, dat er 53 OchtendTellingen (OT-en), 27 Late OchtendTellingen (LOT-en) en 13 uur aan DagTelling (DT) (excl. LOT) zijn geteld. Voor een uitleg van deze termen zij verwezen naar Geelhoed en Groot (1988) en De Nobel en Stuart (1987).

Figuur 1. Verdeling van de teluren over de dag en het seizoen. Parnassia, voorjaar 1988, n=210,5.

Waarnemers

Voorjaar 1988 heeft een aantal mensen de weg naar de telpost gevonden. De meesten hadden 'het' na enige tijd al gezien. Weenigen kwamen keer op keer terug. De volgende personen zijn op de telpost gesignaleerd en worden bedankt voor hun bijdrage aan de tellingen: J. Botman, F. Cottaar, F. Dorel, S. Geelhoed, A. Gouw, T. Gras,

C. de Groot, H. Groot, R. de Haas, F. Hieselaar, E. van Huijssteden, R. Joosten, R. Kriek, G. van Leeuwen, P. de Nobel, P. Nuyten, J. Stuart, W. van Vlaardingen, M. Willems.

Resultaten

Om een indruk te geven van de bij Parnassia waargenomen trek, worden de totalen van alle soorten weergegeven in tabel 1. Een aantal soorten wordt uitvoeriger belicht.

Blauwe Reiger (fig. 2)

Tot eind maart worden zeer kleine aantallen Blauwe Reigers opgemerkt. In april lopen de waargenomen aantallen op tot de piek half april wordt bereikt. Daarna nemen de aantallen geleidelijk af. Tot eind mei worden trekkende exemplaren gezien.

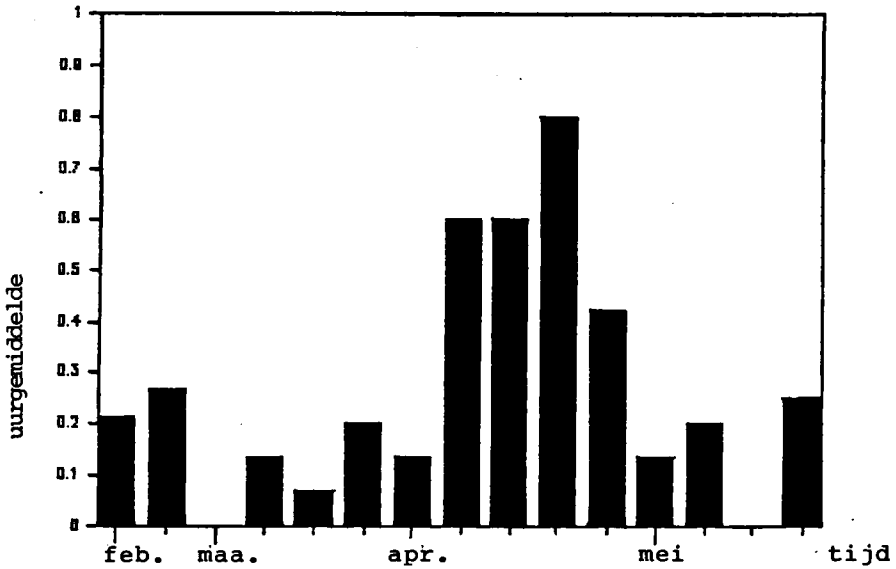
Vergelijking met de trek over 't Wed laat geen verschil in waargenomen aantallen zien; bij 't Wed zijn in 308 uur 101 Blauwe Reigers gezien, terwijl bij Parnassia in 213 uur 60 exemplaren zijn geteld. Statistische toetsing levert een niet significant verschil op ($\chi^2 = 0.91$, $P = 0.05$). Bij 't Wed is half maart echter een eerste doortrekpiek vastgesteld. De tweede piek wordt rond half april opgemerkt, terwijl er nagenoeg geen trek in mei wordt geregistreerd.

In 1988 zijn 46 van de 60 exemplaren in de OT waargenomen. Dit impliceert dat de Blauwe Reiger voornamelijk 's ochtends trekt. Statistische toetsing laat zien, dat de voorkeur voor de ochtend reël is ($\chi^2 = 5.71$, $P = 0.05$).

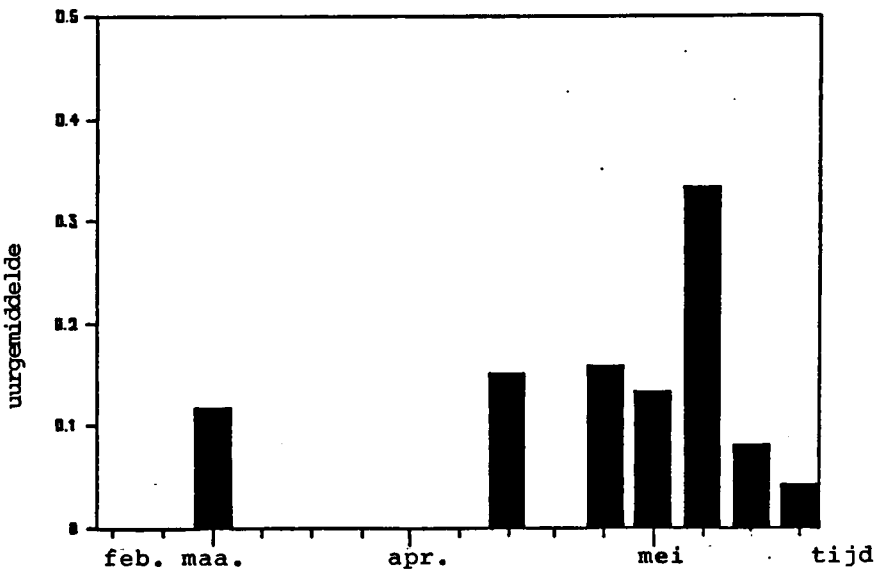
Bruine Kiekendief (fig. 3)

Bruine Kiekendieven zijn in klein aantal op de telpost opgemerkt. Hoewel het eerste exemplaar al op 4 maart wordt gezien, duurt het tot de tweede decade van april voordat meerdere trekkers worden gesignaleerd. Tot eind mei worden trekkende exemplaren gezien met een piek in de eerste meihelft.

Vergelijking met 't Wed laat geen verschil zien in waargenomen aantallen. Op Parnassia zijn 15 exemplaren gezien, tegen 24 op 't Wed ($\chi^2 = 0.11$, $P = 0.05$). Men dient er echter rekening mee te houden dat in 1987 meer trekkende Bruine Kiekendieven dan normaal zijn opgemerkt (Van Gasteren, 1987; Geelhoed & Groot, 1988). Het doortrekpatroon over 't Wed verschilt aanzienlijk van het landelijke patroon. In den lande wordt de sterke doortrek in de eerste helft van mei vastgesteld (Van Gasteren, 1985; Koffijberg & Koffijberg,

Figuur 2. Het doortrekverloop van de Blauwe Reiger in uurgemiddelden per week, n=63.

Figuur 3. Het doortrekverloop van de Bruine Kiekendief in uurgemiddelden per week, n=15.

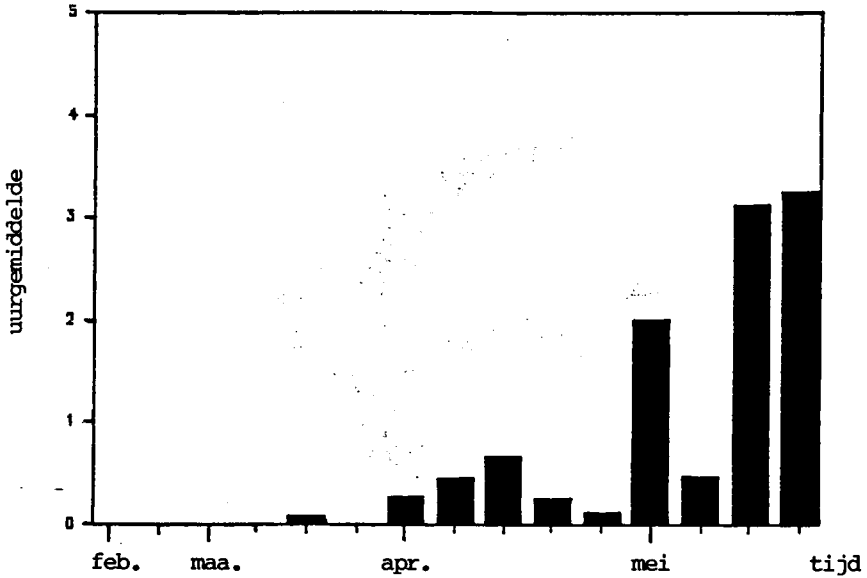
1987; LWVT, 1985b). Bij 't Wed is de trek begin mei nagenoeg afgelopen. Het waargenomen aantal in de OT (n=8) en het aantal tijdens de DT (n=7) verschillen niet noemenswaardig ($\chi^2=0.48$, P 0.05). Bruine Kiekendieven lijken tijdens de trek niet van thermiek afhankelijk te zijn (Bijlsma, 1976). Sterker nog, ze zouden zelfs 's nachts trekken (Gatter, 1984).

Tureluur (fig. 4)

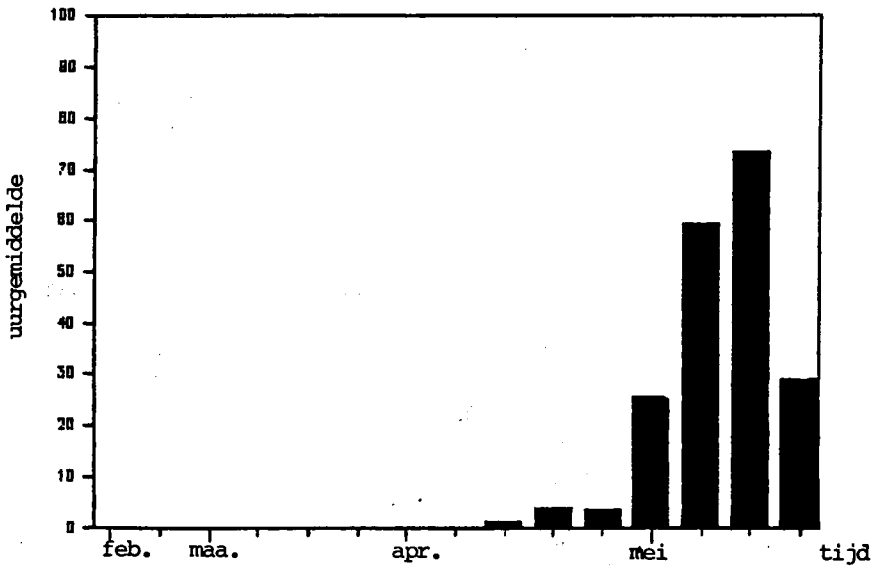
Vanaf half maart worden trekkende Tureluurs waargenomen. De aantallen zijn tot eind april laag. Eind april - begin mei worden voor het eerst grotere aantallen genoteerd. Ein mei nemen de uurgemiddelden toe, zodat trek in juni niet uitgesloten mag worden. Het doortrekpatroon, zoals verkregen bij 't Wed, vormt het spiegelbeeld van hetgeen voor Parnassia is geschetst; de hoogste aantallen worden begin april opgemerkt om af te nemen tot eind mei. Het landelijke beeld komt in grote lijnen overeen met het doortrekverloop bij 't Wed (Camphuijsen en Van Dijk, 1983; LWVT, 1985b). Het bij 't Wed waargenomen aantal trekkers (n=268) verschilt niet significant van het aantal bij Parnassia geregistreerde trekkers (n=171) ($\chi^2=0.75$, P 0.05). In 1988 laat het verloop over de dag geen voorkeur zien voor een bepaald deel van de dag ($\chi^2=0.00$, P 0.05).

Boerenzwaluw (fig. 5)

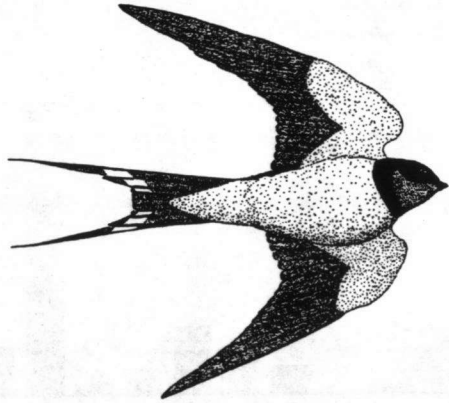
Boerenzwaluwen worden van begin april tot eind mei op de telpost gezien. Tot eind april zijn de aantallen doorgaans laag en worden er niet meer dan een twintigtal exemplaren per dag waargenomen. In mei neemt het aantal gesignaleerde Boerenzwaluwen sterk toe. Per dag kunnen tot enige honderden exemplaren gezien worden. Vooral in de tweede en derde week van mei wordt sterke trek opgemerkt. Daarna nemen de waargenomen aantallen af tot enige tientallen passanten per dag. De trek kan tot ver in juni aanhouden (Koffijberg & Koffijberg, 1986). Het geschetste beeld verschilt niet noemenswaardig van het doortrekverloop bij 't Wed. Indien er op 8 mei 1988 op Parnassia zou zijn geteld, zou het doortrekpatroon waarschijnlijk identiek zijn. Op deze dag werden er in een dikke twee uur 3564 Boerenzwaluwen bij de Reddingsbrigade geteld (Dorel, 1989). Vergelijking van de waargenomen aantallen levert 494 trekkers bij 't Wed tegen 2832 exemplaren bij Parnassia op. Het verschil is statistisch significant ($\chi^2=2552.5$, P 0.01), zodat er in het voor-

Figuur 4. Het doortrekverloop van de Tureluur in uurgemiddelden per week, $n=171$.

Figuur 5. Het doortrekverloop van de Boerenzwaluw in uurgemiddelden per week, $n=2832$.

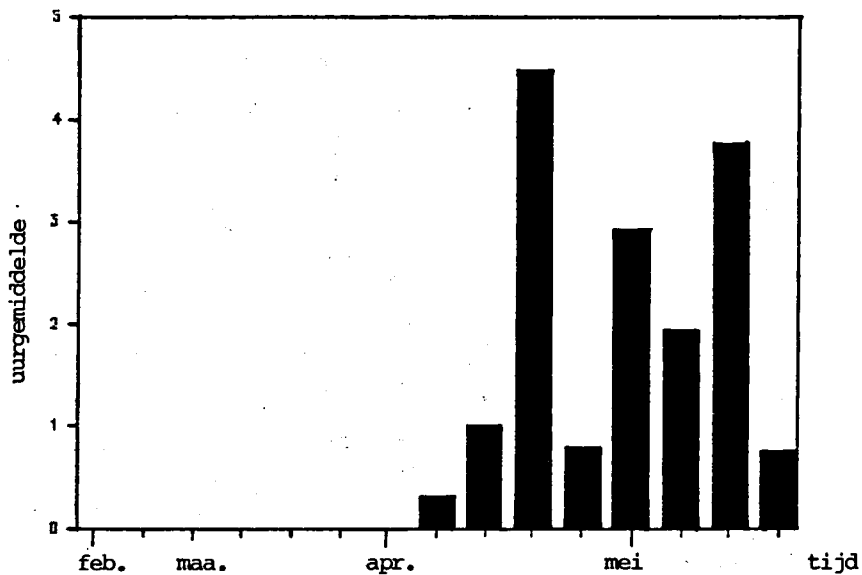
Tekening: Guido van Leeuwen.

jaar kan worden gesproken van sterke stuwung langs de kust. Vergelijking van de aantallen in de OT (n=901) en de DT (n=1931), laat een voorkeur zien voor de DT ($X^2=1075$, p 0.01). Trekkende Boerenzwaluwen worden voornamelijk later op de dag waargenomen.

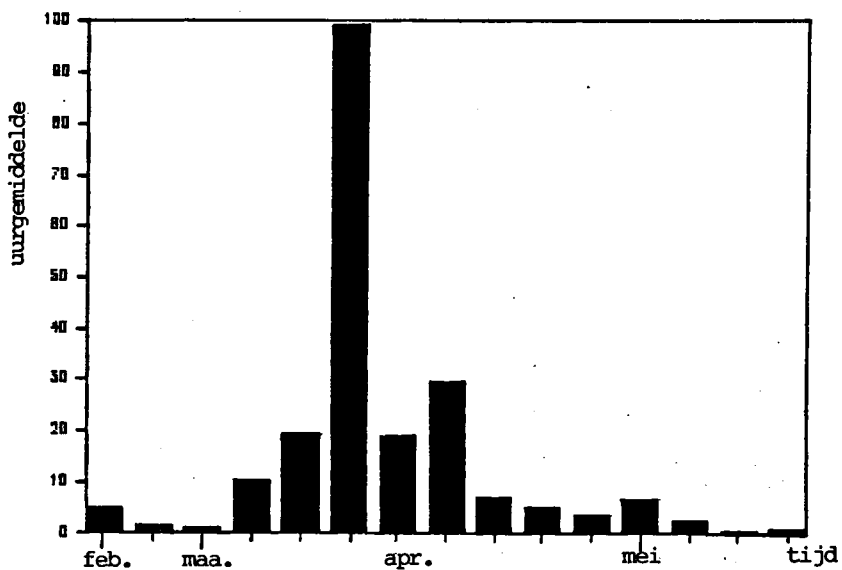
Boompieper (fig. 6)

Vanaf begin april worden de eerste iele trekroepjes van de Boompieper opgemerkt tussen de dan het sterktst trekkende Graspiepers. De aantallen bereiken half april een top, die voornamelijk op het conto komt van 19 april: in vijf uur tijd zijn toen 40 exemplaren geteld. Tot half mei blijft de trek op een redelijk niveau. De 15e mei worden 47 Boompiepers opgemerkt tijdens een OT en een LOT hetgeen resulteert in een piek in figuur 6. Daarna worden hooguit enkele exemplaren per tellingesignaleerd.

Vergelijking met 't Wed laat in grote lijnen hetzelfde beeld zien. Daar worden trekkende Boompiepers van begin april tot half mei ge-

Figuur 6. Het doortrekverloop van de Boompieper in uurgemiddelden per week, n=213.

Figuur 7. Het doortrekverloop van de Spreeuw in uurgemiddelden per week, n=2271.

Tabel 1. Overzicht van de op Parnassia waargenomen soorten en aantallen, voorjaar 1988.

Noordse Stormv.	2	Bonte Strandloper	11	Zanglijster	18
Jan van Gent	9	Kamphaan	37	Koperwiek	3
Aalscholver	201	Watersnip	24	Grote Lijster	20
Blaauwe Reiger	60	Grutto	25	Fitis/Tijftjaf	1
Purperreiger	1	Rosse Grutto	597	Pimpelmees	7
Coievaar	1	Regenwulp	221	Koolmees	10
Lepelaar	4	Wulp	211	Vlaamse Gaai	2
Knobbelzwaan	4	Zwarte Ruiters	1	Ekster	16
Kleine Zwaan	18	Tureluur	171	Kauw	606
Rotgans	2	Groenpootruiter	25	Roek	9
Grauwe Gans	73	Zwartkopmeeuw	2	Zwarte Kraai	2
Canadese Gans	1	Dwergmeeuw	232	Spreeuw	2271
Brandgans	120	Kokmeeuw	2108	Ringmus	48
Rotgans	440	Stormmeeuw	568	Vink	52
Nijlgans	5	Kleine Mantelm.	1010	Keep	1
Casarca	1	Grote Mantelm.	316	Europ. Kanarie	2
Bergeend	60	Visdief	37	Groenling	68
Smient	391	Zwarte Stern	35	Putter	34
Wintertaling	11	Drieteenmeeuw	1	Sijs	15
Wilde Bend	34	Holeduif	34	Kneu	790
Pijlstaart	14	Houtduif	524	Frater	5
Slobeend	8	Tortelduif	23	Barmsijs	15
Kuifeend	16	Turkse Tortel	230	Roodmus	1
Topper	3	Koekoek	3	IJsgors	3
Eider	3	Grote Bonte Specht	1	Geelgors	2
Zw. Zeeëend	8	Velduil	1	Ortolaan	2
Mid. Zaagbek	4	Gierzwaluw	542	Rietgors	88
Br. Kiekendief	15	Boecleeuwerik	4		
Bl. Kiekendief	1	Veldleeuwerik	173		
Sparwer	5	Oeverzwaluw	96		
Buizerd	5	Boerenzwaluw	2832		
Visarend	2	Huiszwaluw	239		
Torenvalk	5	Boempieper	213		
Smelleken	3	Graspieper	1842		
Boenvalk	4	Oeverpieper	9		
Kraanvogel	1	Waterpieper	1		
Scholekster	439	Roodkeelpieper	1		
Kluut	87	Gele Kwikstaart	577		
Kleine Plevier	1	Grote Gele Kwikstaart	9		
Bontbekplevier	117	Witte Kwikstaart	543		
Morinelplevier	1	Heggenus	9		
Goudplevier	1	Zwarte Roodstaart	3		
Zilverplevier	190	Beflijster	11		
Kievit	183	Merel	5		
Kanoetstr. loper	24	Kransvogel	3		

zien met verschillende pieken en dalen. Vergelijking van de waargenomen aantallen op 't Wed (n= 208) en Parnassia (n= 213) duidt op stuwung langs de kust ($\chi^2= 15.70$, P 0.01).

De verdeling van 107 exemplaren in de OT en 106 exemplaren tijdens de DT geeft duidelijk de voorkeur aan voor de late (ochtend)-uren ($\chi^2=12.45$, P 0.01).

Spreeuw (fig. 7)

Spreeuwen zijn de gehele periode waargenomen. De aantallen zijn doorgaans laag. De sterkste trek wordt van begin maart tot half april geregistreerd. De piek wordt eind maart bereikt (max. 384 exx tijdens de OT van 22 maart). Getuige dit dagmaximum is de zichtbare voorjaarstrek van de Spreeuw getalsmatig een fractie van de najaarstrek.

Een kwantitatieve vergelijking van de trek over 't Wed (n=2753) en Parnassia (n=2271) wijst op gestuwde trek bij Parnassia ($\chi^2= 36.63$, P 0.01). Het doortrekverloop bij 't Wed vertoont naast het voor Parnassia geschetste beeld ook een piek rond half maart. Deze piek wordt in den lande niet ieder jaar vastgesteld.

Tenslotte de verdeling over de dag. Gezien de verdeling van het aantal waargenomen Spreeuwen in de OT (n= 2075) en tijdens de DT (n=196) mag de Spreeuw als uitgesproken ochtendtrekker gekwalificeerd worden. ($\chi^2= 831.48$, P 0.01).

Literatuur

- Bijlsma, R. (1976). Ongestuwde trek van roofvogels (Falconiformes) in het binnenland. Wageningen.
- Camphuijsen, C.J. & J. van Dijk (1983). Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust 1974-1979. Limosa 56:87-230.
- Dorel, F. (1989). Opvallende zwaluwtrek op 8 mei 1988. De Fitis 25(1): 25-27.
- Gasteren, H. van (1985). Voorjaarstrek telpost Monument en verwerking van gestandariseerd verzamelde voorjaarsgegevens aan zichtbare trek. Hoorn.
- Gasteren, H. van (1987). Gestuwde voorjaarstrek langs de westelijke IJsselmeerkust 1983-1987. De Graspieper 7:107-111.
- Gatter, W. (1984). Nachzug der Rohrweihe Circus aeruginosus. Vogelwarte 32:309-311.

- Geelhoed, S. & H. Groot (1988). Voorjaars trek bij 't Wed in 1986 en 1987. *Fitis* 24(1):26-36.
- Koffijberg, H. & K. Koffijberg (1987). Verslag van de trek-tellingen in de Eemshaven in het voorjaar van 1985-1986. Holwierd.
- LWVT (1985a). Handleiding voor het tellen van zichtbare land-trek. Utrecht.
- LWVT (1985b). Verslag van de simultaantellingen van zichtbare landtrek in het voorjaar van 1983 en 1984 in Nederland. Utrecht.
- Nobel, P. de & J. Stuart (1987). Najaars trek bij Bloemendaal aan Zee in 1986. *Fitis* 23(1):1-11.

Steve Geelhoed, Siriusdreef 10, 6832 GW Arnhem.